

Keeleprogramm 2024–2027

Tulemusvaldkond	Eesti keel ja eestlus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Tagada eesti keele elujõud ja toimimine Eesti Vabariigis esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuri- ja inforuumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.
Valdkonna arengukava	„Eesti keele arengukava 2021–2035“

Programmi eesmärk: eesti keel on arenenud kultuur- ja suhtluskeel ning Eestis väärtustatakse mitmekeelsust

Programmi koguelarve

	2024	2025	2026	2027
	RE	RES 2024-2027		
Programmi kogukulud (tuhandetes eurodes)	12 367	12 391	12 463	12 471

Olukorra lühianalüüs

Eesti keelel on riigikeele ja Euroopa Liidu ametliku keelena kindel positsioon. On valdkondi (nt teenindussektor, IT sektor, teadus), kus eesti keele ning inglise keele kui rahvusvahelise asjaajamis- ja suhtluskeele kasutamise vahel otsitakse tasakaalu. Samuti on tööturule lisandunud ametikohti, mille eesti keele oskuse nõudeid tuleks reguleerida. Eesti keele positsiooni hoidmiseks ja kindlustamiseks populariseeritakse ja soodustatakse eesti keele kui riigikeele kasutamist, eesti keele õppimist ja uurimist, tähtsustatakse eesti keelt identiteedi kandjana ning jälgitakse keelevaldkonna õigusruumi vastavust ühiskonnas toimivatele arengutele.

Eesti keeleteadus ja keeletehnoloogia on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeleressursid (nt sõnastikud, andmebaasid, korpused) ja keeletehnoloogilised rakendused (nt kõnesüntees, kõnetuvastus ja masintõlge) kättesaadavad. Keele uurimise ja teadusliku kirjeldamise puhul on probleemiks variatiivsete keeleandmestike ja korpuste vähesus. Keeletehnoloogia ja keeleressursside arendamisel valmistab probleeme korpuste ebahühtlane kvaliteet, vähesus või puudumine. Ajakohase, kättesaadava ja mitmekesise keeletaristu edasiarendamiseks jätkatakse keeleteaduse ja keeletehnoloogia toetamist.

Eesti keele oskus on vajalik Eesti ühiskonnas edukaks toimimiseks, kuid on elanikke, kelle eesti keele oskus ei ole piisav, et nad saaksid takistusteta omandada haridust, osaleda tööturul ja ühiskonnaelus. Elanike keeleoskuse arendamiseks tuleb teha järjepidevat tööd. Täiskasvanute eesti keele õppe valdkonna koordineeritus vajab süsteemset arendamist. Eesti keele õppes tervikuna on puudu kaasaegseid ja terviklikke e-õppematerjale, piisavalt ei ole pakutud täienduskoolitusi, et nii keele- kui ka aineõpetajad oleksid suutelised toetama õpilaste keeleoskuse igakülgset arengut. Välismaal pakutakse eesti keele õpet nii rahvuskaaslastele emakeelena kui ka teistele huvilistele võõrkeelena, kuid see tegevus vajab laiendamist. Eesti

keele oskuse kõrval on oluline ka teiste keelte oskus, kuid võõrkeelte õppes domineerib inglise keel, mis jätab varju teised Eestile samuti olulised võõrkeeled. Teiste oluliste võõrkeelte õpe nõuab eritähelepanu, et jaguks ka nende piisavalt heal tasemel oskajaid.

Olulisemad programmi (arendus)tegevused 2024.–2027. aastal

- Toetatakse eestikeelsele õppele üleminekut alus-, üld- ja kutsehariduses.
- Tõhustatakse täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpet ja parandatakse õppevõimalusi. Koostöös teiste eesti keele õpet pakkuvate ministeeriumide ja asutustega korrastatakse täiskasvanute eesti keele õppe korraldust, sh arendatakse täiskasvanute eesti keele õppe tegevusi koondavat e-keskkonda. Täiskasvanute eesti keele kui teise keele oskuse hindamises võetakse suund elektrooniliste hindamisvahendite arendamisele. Jätkatakse eesti keele e-õppe võimaluste arendamist, mh iseseisva õppe võimalusi laiendades (arendatakse B2-taseme e-õppe kursus täiskasvanud õppijatele). Toetatakse eesti keele kui teise keele ja aineõpetajate täienduskoolitust.
- Viiakse läbi keelevaldkonna õigusruumi analüüs ning alustatakse keeleseaduse VTK koostamisega, mis tagab, et keeleõigus vastab tänastele vajadustele. Parandatakse eesti keele nähtavust avalikus ruumis ning kujundatakse positiivset suhtumist eesti keelde nii eestlaste kui ka mitte-eestlaste hulgas. Seejuures teostatakse regulaarset järelevalvet kehtestatud nõuete täitmise üle kõikides olulistes keeleseadusega hõlmatud keelekasutusvaldkondades, sh pööratakse eritähelepanu eestikeelsele õppele üleminekule.
- Võetakse kasutusse riigi keskne masintõlkekeskkond Tõlkevärav, mis pakub avalikule sektorile ja laiemale avalikkusele kvaliteetset valdkondlikku tõlget, võimaldab tõlkekulude kokkuhoidu, pakub ühtlustatud terminoloogilist tuge ning kiirendab oluliselt tõlke tellimise protsesse.
- Luuakse mitmekülgseid võimalusi keeletaristu arendamiseks, et tagada selle innovaatus ja kättesaadavus. Tõhustatakse keeleressursside koondamist ühtsetesse süsteemidesse, mis võimaldavad sõnakogusid, andmebaase ja keelekorpusi masinloetavalt töödelda. Seejuures arendatakse sõnastiku- ja terminibaasisüsteemi Ekilex ja keeleportaali Sõnaveeb. Eesti termin töö tegevuskava järgides arendatakse eesti terminivara ja teaduskeelt, et tagada ajakohane erialakeel igas ühiskonnaelu valdkonnas.
- Mitmekeelsuse ja võõrkeeleõppe toetamiseks levitatakse Eestis Euroopa keeleõppe raamdokumendi sõsarväljaande põhimõtteid ja tasemekirjeldusi. Väljaande rakendamiseks koolitatakse keeleõpetajaid, õppematerjalide koostajaid, testide koostajaid ja hindajaid.
- Toetatakse keeleõpet eestlaste kogukondades mitmetes riikides asuvates üldharidus- ja pühapäevakoolides, seltsides, lasteaedades, mudilasringides ja keelekursustel ning toetatakse Üleilmakooli tegevusi. Toetatakse eesti keele ja kultuuri õpetamist rohkem kui 30 erineva riigi kõrgkoolis ning avatakse uus eesti keele õpetuskoht mõnes USA kõrgkoolis.

1. Programmi meede ja tegevused

Meede 1. Keelevaldkonna arendamine

Meetmesse on koondatud eesti keele mainet ja staatust tugevdavad tegevused, mis loovad soodsad hoiakud eesti keele arendamiseks ja kaitsmiseks. Samuti tagatakse meetmega ajakohane keeletaristu ja keeletehnoloogia, mis on vajalikud selleks, et eesti keelt saaks kasutada igas elu- ja teadusvaldkonnas. Meetmega arendatakse eesti keele kui emakeele ja teise või riigikeele õpet ning laiendatakse eesti keele õppimisvõimalusi, toetatakse mitmekeelsuse arengut.

Keeleprogrammis on üks meede ning programmil ja meetmel on ühine eesmärk: eesti keel on arenenud kultuur- ja suhtluskeel ning Eestis väärtustatakse mitmekeelsust. Meetme mõõdikud on programmi mõõdikud.

Mõõdik	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2035
			Sihttase					
16–65-aastaste Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus eesti keeles			Uus mõõdik: täpsustatakse 2023. a PIAAC uuringu tulemuste põhjal					
Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust (%) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	91	91,2	91	91	91	91	91	>91
Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus			Mõõdetakse Eesti tööjõu-uuringuga; sihttasemed täpsustatakse 2024. aastal					

Tegevus 1.1. Eesti keele maine ja staatuse tugevdamine

Toetatakse eesti keele mainet ja staatust tugevdavaid tegevusi, millega kujundatakse keelekasutajate hoiakuid ning juhitakse eesti keele õiguslikku staatust ja ühiskondlikku levikut. Toetatakse eesti keele, eesti keele piirkondlike keelekujude õppimist, õpetamist ja uurimist populariseerivaid ning väärtustavaid tegevusi ja keelepoliitika-alast rahvusvahelist koostööd.

Mõõdik	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Sihttase							
<i>Eesmärk: Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea</i>							
Keelevaldkonna teavitus-, populariseerimis- ja tunnustusüritused <i>Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium</i>	50	50	50	50	50	50	50
Eesti keele maine ühiskonnas - eesti emakeelega inimeste hulgas - eesti keelest erineva emakeelega inimeste hulgas <i>Allikas: Eesti keele maine uuring</i>	Uus indikaator, uuring viiakse läbi 2023. aastal.						

Tegevuse kirjeldus ja rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Tegevus/ Tulemus	2024	2025	2026	2027
Tegevuse 1.1 rahastamiskava				
<p>Tegevuse raames toimub:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eesti keele, sh eesti keele piirkondlike erikujude ning mitmekeelsuse väärtustamine tunnustuste jagamise kaudu Tulemus: keelevaldkonna auhindade ja tunnustustega on kogu ühiskonnale saadetud eesti keelt ja mitmekeelsust väärtustav sõnum. - Eesti keele kasutamise, õpetamise, uurimise populariseerimine Tulemus: selge ja kõnekas sõnum eesti keele kasutamise, õpetamise ja uurimise kohta on avalikus ruumis nähtav; keele mainekujundusse panustavad üritused on korraldatud. - Rahvusvaheline keelepoliitikaalane koostöö Tulemus: rahvusvaheline keelepoliitika ja -õppe alane koostöö on hästi toetatud, Eesti on esindatud rahvusvahelistes keeleinstitutsioonide võrgustikes. - Järelevalve keeleseaduse ja teiste keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise üle Tulemus: on laiendatud ja tõhustatud asutuste ja isikute nõustamist, on parandatud inimeste teadlikkust keeleõigustest ning tagatud nende õiguste rakendamine. Tagatud on regulaarne järelevalve prioriteetsetes järelevalvevaldkondades (töötajate eesti keele oskus, avalik teave ja reklaam, eesti keele täienduskoolitusasutuste tegevus). Eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskava raames on laiendatud Keeleameti järelevalvet koolieelsete lasteasutuste, üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste eesti keele ja eestikeelse õppe kontrollimises. - Keelehoolde arendamine ja keelenõu kättesaadavus Tulemus: keelekorralduse põhimõtted on vastavusse viidud eesti keele arenguga; tagatud on info kättesaadavus eesti kirjakeele kohta ning kirjakeele normi ja kokkulepete fikseerimine, et aidata kaasa avaliku keelekasutuse ühtsusele ja selgusele; on tagatud keeletoimetaja kutse kõrge tase; on tõhustatud selge keele põhimõtete järgmist nii avalikus ruumis ja ametiasutustes kui meedias. 				
KOKKU KULUD	1 022	1 022	1 022	1 022

Tegevus 1.2. Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine

Toetatakse keeleressursside loomist ning keeletehnoloogia arendamist. Tegevus hõlmab keeleteaduse arendamist, sõnastike, oskussõnastike, terminibaaside, kõne- ja tekstikorpuste koostamist. Soodustatakse keeletehnoloogia vahendite ja keeleressursside kasutuselevõttu lõppkasutajale mõeldud (digi)teenustes ning toetatakse eesti teadus- ja kõrghariduskeele arendamist. Luuakse võimalused, et töötada välja keeletehnoloogilise toega rakendusi erivajadustega inimeste jaoks.

Mõõdik	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
			Sihttase				
<i>Eesmärk: Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult</i>							
Keeleressursside variatiivsus							
- Korpused	115	120	125	130	135	140	145
- Sõnavararessursid	85	88	95	100	105	110	115
<i>Allikas: Eesti Keele Instituut</i>							
Aktiivsete terminikomisjonide arv	45	46	45	45	50	70	75
<i>Allikas: Eesti Keele Instituut</i>							

Tegevuse kirjeldus ja rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Tegevus/ Tulemus	2024	2025	2026	2027
Tegevuse 1.2 rahastamiskava				
Tegevuse raames toimub:				
- Eesti keeleteaduse arendamine ning sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste loomine				
Tulemus: on soodustatud Eesti keeleteaduse kui keelevaldkonna teadus- ja arendussuuna arendamist; on avaldatud uurimistulemusi eesti keele, sh selle piirkondlike erijoonte kohta; on loodud ja arendatud nüüdisajastatud, avatud ja mugavalt kasutatavaid sõnastikke, sh oskussõnastikke, andmebaase ja keelekorpuseid; on koostatud eesti keele sõnaraamatud ÕS 2025, keelenõuallikad on ühendatud EKI teatmikku; on edasi arendatud Sõnaveebi, mis pakub sõnavaralist keeleinfot ühest kohast ja kasutaja jaoks võimalikult mugavalt; on soodustatud eesti viipekeele uurimist ja õpetamist; on arendatud eesti viipekeelt, sh erialaviipeid.				
- Termin töö korraldamine ja eesti teaduskeele arendamine				
Tulemus: On korraldatud „Eesti oskuskeelekorralduse ja termin töö toetamise põhimõtete“ tegevused, on tagatud kasutajamugav termin töö Ekilexis, on loodud termin töö ekspertide võrgustik, mis võimaldab varasemast kiiremat termininõuannet. Eesti termin töö tehakse kokkulepitud tegevuskava alusel, termin töö on tõhustatud, võttes kasutusele uuemad meetodid, nagu koosloome ja erialakeelekorpuste analüüs. Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamise toetusmeetme kaudu on soodustatud eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist ning eesti teaduskeele arendamist.				
- Hõimurahvaste keelte ja kultuuride arengu toetamine				
Tulemus: on korraldatud hõimurahvaste programmi tegevused, millega toetatakse omariikluseta hõimurahvaste keelte ja kultuuride uurimist ja keeletaristu arendamist.				
- Keeletehnoloogiliste ressursside arendamine ja kasutuselevõtt¹				
Tulemus: Loodud on keeletehnoloogilised ressurssid ning toetatakse nende kasutuselevõttu lõppkasutajale mõeldud digitaalsetes teenustes. Tagatud on riigi keskse masintõlkeplatvormi ehk Tõlkevärava toimepidevus, et teenindada avaliku sektori tõlketöid ja tõlkeprotsesse. Keeletehnoloogia kompetentsikeskuse kaudu toetatakse keeletehnoloogia valdkonna TA-tegevust.				
KOKKU KULUD	5 056	5 066	5 102	5 096
AMORTISATSIOON	771	771	771	771
KOKKU INVESTEERINGUD	157	157	157	157

¹ Keeletehnoloogia investeeringud tulevad ka teadusprogrammist – arendatakse keele- ja kõnetehnoloogiat, sh loomuliku keele liidesed, automaatne keelekorrekatuur, automatiseeritud keeletöötlus, kõnetöötlus, kõnetõlge jmt. Keeletehnoloogia arendamist toetatakse suures osas HTM-i TA-programmist „Eesti keeletehnoloogia 2018–2027“.

Tegevus 1.3. Eesti keele õppe toetamine ja oskuse hindamine ning mitmekeelsus

Tegevus hõlmab eesti keele kui emakeele ja eesti keele kui teise või võõrkeele ning võõrkeelte õpet toetavaid tegevusi, sh täiskasvanute eesti keele õpe ja eesti keele õpe välismaal. Toetatakse keeleõpetajate professionaalset arengut ja koostööd, arendatakse keeleõppematerjale ja keeleoskuse hindamise vahendeid, kujundatakse mitmekeelsust toetavaid hoiakuid. Tegevus toetab ka eestikeelsele õppele üleminekut, sh eriti haridustöötajate eesti keele õppe ja keeleõppe alase koolitamise kaudu.

Möödik	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
			Sihttase				
Eesmärk: Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust							
Gümnaasiumihariduse omandanud noorte eesti keele riigieksami keskmine tulemus punktides (maksimaalne 100) <i>Allikas: EHIS, EIS</i>	61,6	62,4	≥64	≥64	≥64	≥65	≥65
Eesti keele tasemeeksami sooritanute osakaal eksamil käinutest (%) <i>Allikas: Haridus- ja Noorteamet</i>	57,6	56,1	≥60	≥60	≥60	≥61	≥61
Väliseestlaste osalus eesti keele õppes (inimeste arv aastas) <i>Allikas: Eesti Instituut</i>	5000	5300	5050	5350	5400	5400	5500
Võõrkeele riigieksamil vähemalt B2-keeleoskustaseme saavutanute osakaal (%) <i>Allikas: HTM, Haridus- ja Noorteamet</i>	-	74,8	≥64	≥70	≥71	≥71	≥72

*K.a rahvusvaheliste keeleeksamite tulemused, arvestatud on statsionaarse õppe lõpetanute tulemusi.

Tegevuse kirjeldus ja rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Tegevus/ Tulemus	2024	2025	2026	2027
Tegevuse 1.3 rahastamiskava				
Tegevuse raames toimub:				
<p>- Eesti keele õppe edendamine, sh õppevahendite ja meetodite arendamine Tulemus: arendatud on (e-)õppevahendeid ja -keskkondi (sh eesti keele õppe kursuseid jätkukursustena senistele 0–A2 ja B1-taseme kursustele) ning õppemeetodeid, tagatud on eesti kirjakeele ja erialakeele tugi õpikute ja õppematerjalide koostamiseks, loodud keeleõppematerjalid kasutavad keeletehnoloogia komponente. Arendatud on elektroonilist keskkonda, mis koondab riigi poolt täiskasvanud eesti keele õppijatele pakutavad keeleõppeteenused. Koolitatud on õppematerjalide koostajaid. Soodustatakse andme- ja teaduspõhist lähenemist keelevaldkonna arendamisele.</p>				
<p>- Eesti keele ja eesti keeles õpetavate õpetajate ja võõrkeeleõpetajate professionaalse arengu toetamine Tulemus: Täiendatud on keele- ja aineõpetajate oskusi toetada eri vanuses, eri kultuuri- ja haridustaustaga õpilaste keeleoskuse arengut, samuti on täiendatud täiskasvanutele eesti keelt õpetavate õpetajate oskusi. Edendatakse keeleõpetajate koostööd. Korraldatud on haridustöötajate (sh eesti keele kui teise keele õpetajate ja aineõpetajate) keeleõppealast koolitust, parandatud on haridustöötajate eesti keele oskust.</p>				
<p>- Eesti keele oskuse hindamine Tulemus: eesti keele tasemeeksamid on korraldatud ja arendatud. Arendatud on eesti keele oskuse e-hindamisvahendeid (sh on digitaliseeritud tasemeeksamid, arendatud on sõeltest), sh on kasutatud keeletehnoloogia võimalusi. Koolitatud on testikoostajaid ja hindajaid, tõstetud on testimisalast pädevust.</p>				
<p>- Eesti keele õpetamise ja säilitamise toetamine väliseesti kogukondades Tulemus: eesti keele õppimisvõimalused välismaal paranevad ning eesti lastel on võimalik õppida eesti keelt ja kultuurilugu erinevates õpetuskohtades ning e-õppe võimaluste toel saavad eesti keele õppes osaleda ka hajaeestlased; välismaal eesti keelt ja kultuuri õpetavad õpetajad pääsevad Eestis toimuvatele koolitustele, on toetatud Eesti päritolu noorte õpingute jätkamist Eesti kõrg- ja kutsehariduses.</p>				
- Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe korraldamine				

Tulemus: välismaa õpetuskeskustes jätkavad tööd kümme Eestist lähetatud eesti keele ja kultuuri lektorit, suureneb Eestist lähetatud lektoriga õpetuskeskuste arv.

- Võõrkeelte õppe ja mitmekeelsuse toetamine

Tulemus: soodustatud on eri võõrkeelte õppimist (sh varajase võõrkeeleõppe, CertiLingua programmiga) ja mitmekeelsust. Keeleõppes lähtutakse Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle sõsarväljaande põhimõtetest ja keeleoskustasemetest. Edendatud on rahvusvaheliste võõrkeeleeksamite sooritamist. Toetatud on (võõr)keeleõpetajate omavahelise koostöö edendamist.

KOKKU KULUD	4 427	4 441	4 476	4 491
INVESTEERINGUD	935	935	935	935

Juhtimiskorraldus

Keeleprogrammi on koostanud ja selle eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium (HTM). Programmi elluviimisse panustavad peale HTM-i Keeleamet ja Eesti Keele Instituut.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab HTM. Programmi täitmise kohta antakse igal aastal aru tulemusvaldkonna „Eesti keel ja eestlus“ tulemusaruande raames.

Programmi juhtimistasandid on meede ja tegevus. Teenuste juhtimine on asutuse planeerimistasand.

- **Programmi eesmärgi** saavutamise eest vastutab kantsler.
- **Programmi meetme** eesmärgi saavutamise eest vastutab kantsler.
- **Programmi tegevuste** elluviimise ja eesmärgi saavutamise eest vastutab osakonnajuhataja.